

Någon
måste
få veta

Torbjörn Olsson

© Torbjörn Ohlsson 2017

Omslagformgivning och sättning: 1:e Tant Orange AB
Tryckt hos Scandbook AB, Falun 2017

ISBN 978-91-639-5031-5

FÖRORD

Upprinnelsen till denna roman "Någon måste få veta" är den debatt som förekommer om våld mot kvinnor. Många hävdar att våld mot kvinnor aldrig varit så utbrett som det är nu, trots att lagstiftningen numera är jämställd. Andra hävdar det motsatta, att våld mot kvinnor var mycket vanligt i det gamla bondesamhället, men det var inget man pratade om.

I romanen berättar den gamla kvinnan Stina om sin hårda uppväxt. En tillvaro fylld av fattigdom, våld och missbruk. Författaren gör i vissa avsnitt jämförelser mellan livet i det gamla bondesamhället och dagens situation när kvinnor från olika länder utnyttjas som sexslavar.

TACK

Vill också framföra ett stort tack till min fru Kristina och Lotta Lingblom-Lööv för synpunkter och konstruktiv kritik.

Under helgen funderade jag mycket på Stina och vad hon ville prata om. Det var länge sedan jag träffade henne men hon hade omedelbart känt igen mig och hon hade nästan haft något desperat i ögonen.

Jag hade lekt med alla hennes barn. Bertil var äldst, fem år äldre än jag och hade blivit lite av en idol för mig. Ljust hår, blå ögon och bred över axlarna. Han såg vältränad ut men jag tror inte att han tränade speciellt mycket. Jag minns också att han var populär bland tjejer och det imponerade på mig. Trots att han vanligtvis var tystlåten, gav nästan ett blygt intryck, så pratade han lättsamt med de tjejer som han träffade. Strax efter sin artonårsdag hade han köpt sin första bil, en gammal, rostig och sliten Volvo Amazon.

Sven, som var Bertils två år yngre bror var duktig att reparera allt från cyklar och mopeder till bilar, jobbade nästan dygnet runt för att få Bertils bil i körbart skick. Han förvandlade bilen från att ha ett hackande motorljud till ett jämt och mjukt spinnande. Stötdämpare, säten och skärmar byttes och putsades. Det verkade som Sven njöt när han låg under bilen eller stod med huvudet långt nedborrat i motorutrymmet. Bertil njöt nog lika mycket, men han väntade nog mera på att kunna glida runt i samhället och visa sin blänkande pärla.

Sven var längre än Bertil och gav ett smidigt intryck. Vigheten hade han säkert allt krypande under alla gamla bilar att tacka för. Han hade nog också haft en hemlig dröm om att ha mustasch, för ända sedan de första skäggråna hade vuxit fram så hade han varit mycket sparsam med att raka bort det som växte under näsan.

När jag satt på balkongen och solade mig började jag att tänka på några episoder tillsammans med Bertil och Sven. Kom på mig att sitta och le när jag tänkte tillbaka på en lördag kväll när jag hade åkt med Bertil i hans fina Amazon. Vi hade varit på dans i Ede några mil hemifrån och dessutom varit så lyckosamma att vi fick skjutsa hem några tjejer efter dansen. De bodde ytterligare några mil längre bort i en by som jag inte visste namnet på. Tjejerna lovade att bjuda på fika om vi, det vill säga Bertil skjutsade hem dem. De höll sitt löfte och vi blev bjudna på te och smörgåsar i köket hemma hos den äldsta tjejen. Kvällen och natten blev ett äventyr för mig. Tjejerna var glada och spralliga och när vi hade druckit vårt te så ville de dansa. *Twilight time*, *Last Date* och *Love me do* var några av tryckarlåtarna som jag kunde urskilja från de raspiga, slitna vinylskivorna. Dansandet blev mera ett intensivt kramande till den förföriska musiken och eftersom tjejerna var heta så hamnade vi snart i var sitt rum, i var sin soffa, med var sin tjej. Hon som var i soffan tillsammans med mig var den yngre av dem, men ändå betydligt mer avancerad och van vid amorösa äventyr än vad jag var, men jag lät mig villigt svepas med i hennes kyssar och smek. Den utfrågning som jag utsattes för av min mamma när jag kom hem klockan fem på morgonen förtog inte på något sätt kvällens och nattens upplevelse.

Ett annat minne svepte förbi, men denna gång mera förknippat med Sven. Jag hade åkt tillsammans med Bertil och Sven på bio och när vi var på väg hem i mörkret stoppades vi plötsligt av en kvinna vid väggkanten. Hon stod bredvid en Ford Anglia och vinkade intensivt. Sven vevade ner sidorutan och kvinnan berättade att hon hade fått punktering och behövde hjälp. Sven och Bertil tittade några sekunder på varandra innan Sven sa:

– Det är väl inga problem, jag byter hjul åt dig.

Några sekunder senare stod han och grävde i Anglians bagageutrymme och sa sen:

– Vart har du reserven?

- Vadå reserv, jag har lånat bilen av brorsan.
- Går inte byta hjul om du inte har en reserv, svarade Sven
- Kvinnan började hulka och sa efter en stund:
- Hur fan ska jag ta mig hem?

Nu började Sven och Bertil diskutera hur de skulle göra. Ingen av dem ville lämna kvinnan med en bil som inte gick att köra. Samtidigt var klockan elva på kvällen och det var inte så lätt att hitta någon som kunde hjälpa henne. Sven tog ett beslut:

– Jag tar av hjulet och lagar det hemma hos mig. Om du vill kan du följa med.

– Åh, Gud vad ni är snälla.

Sven tog sedan fram domkraften, skruvade av hjulet, lade in det i Amazonens bagageutrymme. Kvinnan hoppade in i bilen och följde med. De skjutsade hem mig innan de åkte hem till sig så att Sven kunde laga punkteringen. Dagen efter hörde jag av Sven att det hade tagit tre timmar att laga punkteringen och åka tillbaka till bilen och skruva fast hjulet igen:

– Men det går ju inte lämna en ensam tjej med en trasig bil i mörkret, sa han som den självklaraste sak i världen.

Svens nya ljusa jackabarså längeden användesspår av kvällen när han och Bertil hjälpte en ung tjej med ett trasigt hjul

Sven och Bertil visade denna gång och vid många andra tillfällen, en ridderlighet som inte är lika vanlig idag. Som den självklaraste sak i världen hjälpte de kvinnan och ville absolut inte att hon skulle vara kvar ensam i mörkret i en trasig bil. Idag händer det att unga kvinnor som behöver hjälp istället blir våldtagna och förnedrade.

Jag funderade på anledningen till deras alltid perfekta bemötande av tjejer. De hade själva fått utstå så mycket våld och missbruk, men de hade alltid hållit samman. Det var inte ovanligt att de hamnade i slagsmål med andra killar, men att ge sig på en tjej fanns inte i deras sinnevärld och om de såg en kille slå eller hota en tjej då slöt de alltid upp till hennes försvar.

Deras mod att stå upp för varandra och för tjejer som hamnade i svåra situationer imponerade på mig då och kanske ännu mera idag.

Samma tid, följande kväll, ringde jag på hos Stina och nu öppnade hon omedelbart.

– Hej Stina, hur mår du idag, sa jag när jag steg in i hallen.

– Tack, ganska bra. Somna som en stock sedan du hade åkt. Det är jobbigt att prata om vissa saker, förstår du.

– Ja det var ju inga vanliga vardagshändelser som du berättade. Hade ni någon att prata med om det som hade hänt?

Jag frågade medan jag satte mig på samma stol som kvällen innan. Just detta med att prata av sig om svåra händelser är numera en självklarhet, men tydligen inte när Stina var liten. Dessa tankar hade sysselsatt mig flera gånger under dagen.

– Nä. Vi blev ännu mer bespottade och vi barn trodde väl att det var vårt fel att pappa hade brutit nacken. Sedan skulle man inte prata om olyckor och sjukdomar på den tiden. Då var man svag. Nä, vara tyst och bita ihop det var det som gällde.

– Men hur klarade ni av begravningen och allt annat?

– Ja, Lisa sprang till en gård där vi visste att det fanns telefon. Vi måste ju få hjälp. Mannen följde Lisa hem och såg hur pappa låg på golvet. Han sa till oss att gå hem till honom medan han själv åkte spark i förväg hem och ringde en läkare som lovade att komma. Julnatt och allt. Ja, det blev nästan morgon innan han kom och ilsken var han.

– Är det här Per Karlsson ligger, sa han högtidligt när han kom in.

Han hade fått julfriden förstörd och han kunde ju inte göra någonting, pappa hade ju varit död i flera timmar. Jag minns att han ringde prästen som kom på juldagen och såg

till att pappa fraktades till bårhuset. Det var hemskt när det kom två personer med häst och skrinna och hämtade honom. Han fick ligga på några säckar och med ett vitt skycke över sig. Sen blev det väl en fattigbegravning som kommunen betala.

– Hur minns du begravningen?

– Som ett grått töcken. Jag minns att några karlar i svarta rockar bar kistan men inte så mycket mer. Jo att prästen prata minns jag förstås, men inte vad han sa.

– Hade han inga släktingar?

– Han hade en bror, men ingen som vi hade kontakt med. Han bodde inte i närheten heller.

– Ni bodde alltså kvar i stugan, frågade jag.

– Ja, vi hade ingen annanstans att ta vägen och det blev ännu jobbigare för Lisa som var äldst. Hon ansågs väl nästan vuxen nu när hon blivit tonåring så hon fick börja tjäna piga på en gård.

– Och ni andra?

– Vi försökte väl hjälpa till så mycket vi kunde. Gick i skolan ibland och efter några år börja jag också på en gård en del dagar.

– Fick ni betalt?

– Lisa fick några kronor i veckan och mat. Hon fick också ta med en del mat hem till oss andra. Så hon hade det ganska bra.

– Du då?

– Fick jobba för maten.

– Ingen hjälp från kommunen?

– Jag tror vi fick hjälp en gång. En av bönderna kom hemkörande med några lass ved och jag gissar att kommunen betala honom.

– Var det färdigkliven ved?

– Ha, vad tror du? Nä det var stora stockar, gran och björk tror jag.

– Fick ni hjälp med att kapa och klyva den?

Nu stannade Stina i sitt berättande igen och blicken för-

svann bakom mig, eller kanske igenom mig. Hon sökte i sina inre gömmor och det var jobbigt. Jag visste inte hur jag skulle bete mig, skulle jag fortsätta fråga eller bara sitta tyst? Hon var långt borta. Jag hämtade ett glas vatten och frågade om hon också ville ha ett glas, men fick inget svar. När jag satte mig vid bordet hade hon ingen aning om att jag hade rest mig och nu satt mitt framför henne igen. Hon utbrast:

– Förbannade gubbjäväl.

Hon var röd av ilska i ansiktet och händerna så hårt knutna att knogarna hade vitnat.

– Menar du mig, svarade jag smått chockad över hennes utbrott.

– Nä, han som körde hem veden. Hon skrattade till.

– Aha, då förstår jag.

– Nja, det började bra. Han som körde hem veden sa att han skulle komma och hjälpa oss att kapa och klyva. Det skulle bara bli lite varmare först. Efter en vecka så kom han och sa:

– Nu kan jag hjälpa dig igång. Var har du Lisa?

– Hon är inte hemma.

– Då får jag väl visa dig då, följ med ut.

– Så vi gick ut och han gjorde i ordning sågbocken och tog fram en huggkubbe. Han sa att han brukade både kapa och klyva på en gång. Då var ju allt klart direkt. Ja, jag visste ju inget om det. Han tog några stora stockar och sågade och klöv. Det gick fort. Ingen tvekan om att han kunde använda både sågen och yxan och han började svettas. Efter en stund så sa han därför att han ville ha lite rast och undrade om jag kunde bjuda han på en kopp kaffe.

Än en gång tystnade Stina. Det var fascinerande att se hur tydligt hon letade bland minnena. Kändes som någon sprang i hennes inre och tog fram minnesbilder från olika hyllor. Blicken fastnade på samma ställe bakom mig och ansiktsuttrycken och färgen varierade beroende på vilken hylla minnena kom ifrån.

Ett tjockt brunt kuvert låg på skrivbordet och väntade på mig när jag sent på torsdagskvällen kom hem. Jag var rädd att jag skulle förstöra något av innehållet när jag försiktigt men ändå ivrigt sprättade kuvertet som jag också ville behålla.

– Jag berättar sedan, sa jag till Märta som såg på mig att det här brevet var något speciellt.

– Jaja, svarade hon och återgick till tevens *Agenda*.

Åtta tätskrivna ark ur ett kollegieblock, med text på båda sidorna. En sidmarkering i övre högra hörnet på varje sida skulle hjälpa mig att läsa arken i rätt ordning. *Hon har verkligen jobbat*, tänkte jag medan jag snabbt ögnade igenom texten. *Undrar om jobbet med det här är orsaken till att hon ligger på sjukhuset, eller orkade hon inte berätta medan jag lyssnade*. Många tankar snurrade igenom huvudet.

Jag hällde upp ett glas Chablis, tog bladen och satte mig vid skrivbordet. Det kändes nästan högtidligt. Handstilen var perfekt cirklad, alla bokstäver hade samma höjd. Jag bläddrade fram sidan ett:

Kära Olle

Jag är osäker på om jag orkar träffa dig flera gånger. Vill inte bestämma något nu, därför skriver jag det här brevet till dig. Läs och försök förstå, så kanske vi ändå kan träffas längre fram.

Såg att du rynkade pannan när jag pratade om "Djävulens hus" i söndags. Huset har sålts flera gånger sedan jag arbetade där några helger under tiden som jag städade på bygget. Det var min storasyster Lisa som tipsade om att de ofta behövde hjälp med barnpassning, städning och jobb ute i trädgården. Herrskapsfolk kunde inte jobba så mycket själv på den tiden heller. Men

jag slutade redan efter två helger för jag såg någonting så förskräckligt att det är svårt att skriva om det.

Jag var ute och plockade vinbär i trädgårdslandet och hörde röster genom ett halvöppet fönster. Tyckte mig höra en ung flicka som grät och några karlar som mumlade något. Tittade mot fönstret men en rullgardin var nerdragen så jag fortsatte att krypa bland buskarna när jag tydligt hörde ett skrik som tvärtystnade. Då smög jag mig fram till fönstret och genom en glipa mellan rullgardin och fönsterbrädan såg jag hur en karl höll fast en flicka och hade handen över hennes mun. Min husbonde låg ovannå henne och en tredje, stod en bit bakom och väntade på sin tur. Jag kunde lätt se att han inte hade kommit till än.

Jag blev alldeles stel där jag stod och rusade utan att tänka mig för in mot huset och kände att jag måste hjälpa flickan. Men precis när jag skulle rycka upp dörren var det som en stark osynlig hand hindrade mig. Jag blev stillastående, skräckslagen och kom sedan snabbt till insikt att om jag stannade här skulle jag vara nästa flicka som våldtas. Jag rafsade snabbt ihop mina prylar och sprang ut. Som tur var bodde min syster inte så långt därifrån.

När jag hade suttit i hennes kök och gråtit några minuter frågade hon för andra eller tredje gången vad som hade hänt och jag berättade vad jag hade sett. Du skulle ha sett hennes min, hon såg livrädd ut och sa att jag aldrig fick berätta för någon vad jag sett. Jag såg väl ut som en fågelholk och fattade ingenting och hon berättade sedan att hennes man Börje ofta hälsade på i huset.

Du kanske förstår varför jag kallar huset för Djävulens hus, när Sven många år senare brann inne där. Då hade det ju blivit nya ägare och de brydde sig nog inte om kvinnfolk utan då var det bara spriten som gällde. Sven hade också blivit lite av periodsupare på samma sätt som sin far och han höll ofta till hos paret som hade köpt huset. En kväll hade väl alla tre sommat ifrån ett ljus och så var det färdigt. Men Svens död minns du ju själv. Du bar ju kistan. Man kan ju undra hur mycket annat skit som har pågått där. Vill nog inte veta. Alkoholisterna vet man ju vad de håller på med, de super bara, men de andra. De skulle ju vara så förnåma. Gubben sålde försåkringar och frun jobbade i affär. Du må tro att de tittade ner på sådana som jag.

Här är jag säker på att Stina hade gjort ett uppehåll, kanske till och med väntat till nästa dag innan hon hade fortsatt. Det

var ett litet uppehåll och så började fortsättningen med en ny penna, med kraftigare stift. Jag kunde riktigt se hur hon hade gått runt i köket och letat efter en penna. Förmodligen hade hon också mumlat något oförståeligt.

Jag lutade mig bakåt i min mjuka och vickbara kontorsstol och sippade på vinet. Det var fortfarande svalt och smekte gommen. Brevet jag satt och läste var så påtagligt men ändå främmande. Hon hade ansträngt sig för att inte skriva direkt som hon pratade utan mera vårdat, men ändå kände jag igen allting. Det var precis som om vi hade suttit vid hennes köksbord, eller i bilen, eller på bänken vid graven. Nästan lite kusligt. Jag tänkte också på *Djävulens hus* och förstod varför hon hade blivit så tyst när vi hade stannat på gatan utanför huset. När hon hade tittat fast i väggen och blivit okontaktbar.

Två år efter Nils död trodde jag äntligen att mitt helvete skulle vara slut då Lennart Byström plötsligt bara fanns i mitt liv. Honom minns ju även du. Snäll, omtänksam, glad, snygg, kraftig och ganska lång och med ljusa ostyriga lockar, fanns han där en dag när jag var på Konsum och handlade. Han hjälpte mig att bära ut en väska eftersom han såg att jag hade det jobbigt med två småbarn. Sedan hängde han väskan på sitt cykelstyre och tog med den ända hem. Jag hade barnvagnen och han gick bredvid. Har aldrig känt mig så uppvaktad. Tänk en karl kom och hjälpte mig med en kasse mat. När vi kom hem bjöd jag honom på en kopp kaffe och vi fortsatte att prata som om vi hade känt varandra hur länge som helst. Han jobbade på kraftverket och sa att han var född i Hälsingland. Många år senare fick jag reda på att han inte alls var hälsing utan född i Ångermanland av en mamma som var född i Tyskland. Men han skämdes väl för att säga att han inte var helsvensk, som om jag skulle ha brytt mig. Att känna en blond, charmig tysk, skulle ju bara ha gjort det ännu mera spännande. Efter den här dagen kunde jag inte få bort Lennart ur tankarna. Hörde hans röst och skratt överallt. Hur han tittade och jollrade med pojkarna, berömde blommorna jag hade i fönstret. Han verkade se allting, till och med mig. När han gick frågade han om han fick komma och få en kopp kaffe också på lördag eftersom han skulle cykla ner till Kyrkhyn. Det var omöjligt att säga nej och det blev mitt livs misstag.

Några minuter efter sju gick jag in i baren på Scandic. Det kändes spännande att få träffa Inger. Jag ställde mig så att jag såg större delen av baren och lät blicken svepa runt över borden. Inger kom från andra hållet i riktning mot baren. Hon kom så exakt så det kändes som om hon hade väntat på mig någonstans. Vi kände igen varandra direkt och möttes i en lång kram. Hon luktade nyduschad.

– Hej Olle, du är så lik din pappa, sa hon och skrattade.

– Hej själv, och du är precis som jag minns dig för kanske fyrtio år sen.

– Haha, du är bra snäll. Är en gammal kärring nu som gått igenom en del. Vi sätter oss.

Vi fick in våra öl och började prata. Jag hade inte känt mig helt bekväm inför mötet. Vad säger man till en dotter som inte haft kontakt med sin mamma på en massa år och när mamman nu ligger för döden. Om Stinas berättelse stämde så skulle även Inger haft det jobbigt. Men Inger tog på ett naturligt sätt kommandot:

– Du ska veta att jag funderat mycket på mamma de sista åren. Jag har inte fått någon kontakt med henne och har inte haft någon i närheten som jag har kunnat kontakta för att få veta hur hon har det. Har inte ens vetat om hon levte.

– Vad var det som gick snett mellan er?

– Ja du, det skulle vi kunna prata i flera veckor om och det vore nog lättare om du hade frågat vad som har gått bra. För det är nästan ingenting.

– Har det alltid varit så?

– Så länge jag minns. Men det är klart, mamma har haft

det tuffare än vad någon kan ana. Hon har inte berättat så mycket för mig, men en del och nu har hon tydligen berättat mycket för dig. Det kanske är jag som ska fråga dig samma sak.

– Du ska veta att det här känns konstigt för mig. Först berättar Stina en massa saker och nu sitter jag här och pratar med dig om det. Orkar hon prata när du besöker henne?

– Hon försöker, eller rättare sagt vi försöker båda två och korta stunder går det bra och jag tror vi når fram till varandra. Inger torkade några tårar.

– Hon har berättat mycket för mig om sina första år, om sin pappa och sina syskon, när hon träffade Nils och hans sjukdom, om Bertil och Sven, men inte om Lennart och väldigt lite om dig. Det kändes som om hon ville berätta sitt liv i rätt tidsföljd och skulle precis börja med Lennart när hon blev sjuk. Men innan hon åkte till sjukhuset så skrev hon ett brev och berättade en del.

– Gjorde hon? Ingers förundran var stor och äkta.

– Hon började nog med brevet dan efter att vi var ute och åkte.

– Känns så jävla fel. Jag ville hjälpa henne, för några år sen alltså, men det var som att prata in i en vägg.

– Enda gången hon pratade om dig, var när hon berättade att din ena dotter hade flyttat till England.

– Så hon hann med det, sa hon tyst.

– Är det jobbigt?

– Om. Allt rivs upp. Känns som en slags våldtäkt, både mot mig och mamma.

– Har hon berättat om den, frågade jag och kände direkt att nu kanske jag svek Stina.

Inger tittade med stora ögon mot mig, som om hon såg ett spöke:

– Vilken?

– När hon blev våldtagen som barn. Det här bara slank ur mig, jag vet faktiskt inte om Stina blir förbaskad på mig nu när jag har berättat det.

Det här blev startpunkten på ytterligare två timmars prat. Jag kände att jag måste berätta så mycket jag visste. Inger led när jag berättade men ville hela tiden veta mera. Det var jobbigt för oss båda. Mycket av det jag berättade hade Inger ingen aning om och hennes sinnesstämning växlade mellan gråt, ilska och nervösa skratt. När klockan var närmare tolv kände jag mig helt tom:

– Jag orkar inte mera nu, sa Inger och tittade på mig med ett uttryck som jag inte kunde tyda.

– Inte jag heller, sa jag sanningsenligt.

– Jag vill prata med dig igen, men vet inte när, sa hon och reste sig.

– Det är bara att du hör av dig. Det jag har berättat ikväll är ungefär det som Stina har berättat för mig. Du vet nog mera om fortsättningen än jag.

– Många pusselbitar har fallit på plats och jag skulle kunna berätta fortsättningen för dig, men jag vet inte om jag orkar det.

– Du ska veta att jag är glad att jag fick berätta för dig. Jag kanske har svikit Stina, men hon har inte förbjudit mig att prata och du behöver nog hennes berättelse bättre än jag. Kanske skulle jag ha letat rätt på dig någon gång för att få berätta.

– Jag berättar för mamma i morgon att vi har träffats så får jag se hur hon reagerar. Skulle nästan tro att hon vill prata med dig igen. Vi kanske kunde göra det tillsammans.

– Det skulle kännas helt fantastiskt, men det är ju bara om ni själva vill. Det är ingen rättighet för mig att få veta era problem.

– Men alla behöver prata av sig ibland och nu har du blivit ”herr Ventil” för både mamma och mig. Hon kramade mig hårt och länge och sa att vi skulle höras igen.

Det var mörkt och hade regnat när jag kom ut på gatan. Vattenpölarne blänkta i gatljuset och luften kändes frisk och kall. Jag började gå in mot centrum för

att sedan vika av i riktning mot mitt hem. Inte en människa syntes. Jag undrade där jag gick varför polisen hade gått ut och varnat för att inte gå ensam ute sent på kvällarna. Visserligen gällde det främst unga tjejer, men så här tom minns jag aldrig att jag hade sett staden.

Jag behövde inte gå många minuter så hade jag fastnat i mina egna tankar som kretsade omkring kvällens möte med Inger. Det hade varit roligt att träffa henne, även om omständigheterna inte var de bästa. Hon påminde mycket om den unga tjej jag mindes från ungdomen. Mörkt hår, bruna ögon och ett leende som ibland kändes lite nervöst. Nu var hon ingen ung tjej utan en vuxen kvinna som hade prövats hårt, men leendet fanns ofta där, liksom blicken som ibland var riktad mot mig, men lika ofta försvann åt sidan.

Det hade gått lätt att prata med henne. Hon ville veta vad Stina hade berättat och hon hade frågat mycket. Det kändes onekligen konstigt att jag satt och berättade för Inger vad hennes mamma hade berättat för mig och den allra konstigaste känslan var att mycket av det jag berättade var främmande för Inger.

Jag kunde inte låta bli att tänka på alla missförstånd som skulle undvikas om människor berättade lite mera om sina egna tankar för varandra. Det är förmodligen naturligt att behålla vissa hemligheter för sig själv, men att inte berätta om händelser som i förlängningen påverkar andra personer känns onödigt.

I Stinas fall skulle det förmodligen ha varit omöjligt att berätta allt elände för Inger. Livet hade ju i stort sett bara bestått av elände. Hon skulle förmodligen haft svårt att välja vilka episoder hon skulle berätta om.

Det snöade lätt och var mulet och grått när jag parkerade hos Stina. Jag tänkte på en kväll för flera månader sedan när jag hade parkerat på samma ställe och senare på kvällen blivit rejält omskakad av Stinas berättelse. Sedan dess hade mycket hänt och den kvällen kändes just nu väldigt avlägsen.

Nu, precis som då, fick jag vänta länge vid dörren innan jag hörde att någon var på väg att öppna. Men det var inte Stina som öppnade utan Signhild och jag kände att något inte stod rätt till.

– Hej Signhild, sa jag lite överraskat.

– Hej, svarade hon och tittade ut genom fönstret.

– Hur står det till?

– Ja, med mig är det bra, men det är inte bra med Stina.

– Vad har hänt?

– Jag ringde på dörren precis som jag brukar göra några gånger per dag, men ingen öppnade, så jag tog nyckeln som hon har hos mig och gick in. Då låg hon i sängen och jag trodde att hon sov.

Sen berättade Signhild att hon hade suttit en stund bredvid sängen och väntat att Stina skulle vakna, men inget hände. Hon hade varit helt orörlig och alldeles blek.

– Jag kände på pulsen men den kändes nästan inte, sedan ringde du på dörren.

– Okej, sa jag bara och gick fram till sängen där Stina låg.

– Tror inte du får någon kontakt med henne, hörde jag Signhild säga.

– Det är jag Olle, hör du mig?

Jag tyckte mig se en ryckning i ögonlocket, men jag inbillade mig säkert.

– Vi måste väl ringa ambulansen, hörde jag Signhild säga.

– Jaa, det måste vi väl, svarade jag fast jag inte riktigt hade uppfattat hennes fråga.

– Du, jag måste kila upp till mig med det jag handlade. Jag kommer snart tillbaka.

– Okej, än en gång svarade jag mekaniskt utan att rik-

tigt ha tagit in vad som var på väg att hända.

Jag satt ensam på en stol intill sängen när jag hörde Signhild stänga dörren. Gång på gång pratade jag tyst till Stina och frågade om hon hörde mig, men fick inget svar. Trots att jag var medveten om hennes ålder och dåliga hälsa så kom detta ögonblick som en blixtnedslag från klar himmel. Hon hade ju blivit bättre de senaste veckorna och hade fått kontakt med Inger. Skulle det ta slut här och nu?

Jag reste mig och tog av papperet på blomman jag hade med mig. Ställde den på köksbordet för att sedan titta ut genom fönstret. Samma fönster där jag hade sett Stina stå och titta ut när hon behövde samla sig. Även jag behövde samla mig. Jag stod där länge och tittade innan jag gick tillbaka till Stina och satte mig på stolen. Plötsligt tittade Stina på mig:

– Hälsa Inger att jag älskar henne.

Blicken stelnade och Stina slöt sedan ögonlocken mjukt. En liten glimt av ögonen syntes. Hon var absolut stilla. Jag kände på hennes puls på både handleden och halsen och anade den mycket svagt och med långa mellanrum. En mycket svag andning hördes med ungefär lika långa mellanrum som pulsen hade slagit. Just den här stunden har jag upplevt tidigare. När andningen är så svag och så långsam att man bara väntar på att nästa andetag inte kommer. Jag behövde inte vänta länge. Andningen kom med mycket långa mellanrum och när jag inte hörde nästa andetag var det som om någon hade blåst ut ett ljus. Allt blev fullkomligt stilla och tyst.

Plötsligt stod Signhild intill mig och jag såg en tår på hennes kind. Hon hade förmodligen stått där en stund utan att jag hade märkt något:

– Det kändes så fint, så tyst och så stilla, sa Signhild och tittade på mig.

– Ja, döden kan faktiskt vara vacker ibland.

– Vi måste väl ringa sjukvårdsupplysningen, sa Signhild så kan de väl skicka en läkare och konstatera dödsfallet.

NÅGON MÅSTE FÅ VETA

Stina, den mycket gamla damen, möter på ett varuhus före detta grannpojken Olle. De börjar prata och hon vill att han ska komma hem till henne. Hon bär på en berättelse och säger att någon måste få veta.

De träffas vid flera tillfällen och gör också en utflykt till den kyrkogård där många av Stinas och även Olles anhöriga är begravda. Hennes berättelse är stark. Hon berättar om en fattig barndom, hur hon tidigt blev föräldralös och tvingades till pigarbete på fina bondgårdar. På gårdar där bonden anser sig ha frihet att använda pigor på det sätt han själv önskar. Hennes två pojkar omkommer tidigt medan hon utvecklar ett komplicerat förhållande till sin dotter.

Under hela hennes uppväxt har alkoholen funnits med som en ständig lömsk följeslagare. Stina har stått emot men fått betala ett högt pris.

Olle gör då och då jämförelser med kvinnors situation i det gamla bondesamhället och i dagens samhälle.

